

Королюк О. М. Інноваційні підходи щодо організації самостійної роботи студентів у коледжах / Олена Королюк // Паблік рілейшнз: український досвід (міждисциплінарні дослідження) : зб. праць молодих науковців / за заг. ред. Л. О. Данильчук. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. – С. 91–96.

Олена Королюк

Інноваційні підходи щодо організації самостійної роботи студентів у коледжах

Модернізація вищої освіти у вимірі Болонського процесу зумовлює необхідність перебудови традиційної системи навчання молодшого спеціаліста. З огляду на це, визначено основні напрями та завдання реформування коледжів та інших вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації:

- спрямування їх діяльності на забезпечення потреб галузей економіки та ринку праці у відповідних фахівцях із вищою освітою, здатних до функціональної й творчої діяльності;
- оновлення системи підготовки молодших спеціалістів в умовах інтеграції освіти України в європейський освітній простір;
- упровадження гнучких освітніх програм та інноваційних технологій навчання;
- удосконалення організаційної структури системи неповної вищої освіти з урахуванням її наступності, ступневості, економічності та результативності;
- підвищення якості професійної підготовки фахівців для забезпечення їх конкурентоспроможності на ринку праці;
- приведення змісту природничо-наукової підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня „молодший спеціаліст”, яку здійснюють вищі навчальні заклади I-II рівнів акредитації, до вимог інформаційно-технологічного суспільства та змін, що відбуваються у соціально-економічній та духовній сферах [4].

Наріжним стає питання про забезпечення підготовки майбутніх фахівців до самостійного й творчого вирішення виробничих завдань шляхом включення студентів у процес активної самостійної роботи. Науковці й педагоги-практики сьогодні активно розробляють інноваційні підходи для вирішення проблеми самостійної роботи студентів. На нашу думку, врахування провідних тенденцій сприятиме вдосконаленню її організації в коледжах. Розглянемо деякі з них.

Більшість учених визнає самостійну роботу одним із видів навчальної діяльності, тому в ході розв'язання проблеми її організації ґрунтовного значення набуває застосування *діяльнісного підходу*. Зміст його полягає в тому, що діяльність виступає рушійною силою в процесі формування людської психіки [1, с. 55]. Діяльнісний підхід дозволяє глибоко дослідити механізм формування структурних компонентів самостійної роботи (суб'єкт, процес, предмет, умови, продукт, мета, мотив, спосіб, результат), дослідити їх взаємозв'язок. Наприклад, встановлено, що результат діяльності залежить від мети, мотиву, процесу, способу та умов, у яких ця діяльність здійснюється, процес – від предмета й мети, спосіб – від досвіду суб'єкта тощо.

До вивчення проблеми застосовують і *системно-структурний підхід*, сутність якого зводиться до того, що самостійна робота вивчається як педагогічна система, яка містить окрім структурних ще й функціональні компоненти (гностичний, проектувальний, конструктивний, комунікативний та організаційний). У процесі навчання відбувається як безпосередня взаємодія викладача й студентів, так і опосередкована, що здійснюється через зміст освіти. Однак, оскільки в ході здійснення самостійної роботи відрізняються функції викладача та студентів, то різним також є зміст компонентів їх діяльності, що важливо враховувати під час організації такої роботи в коледжах.

Наступний – *особистісно орієнтований* – підхід в освіті ставить у центр уваги саму людину, що спрямовує будувати самостійну роботу в

коледжах на засадах індивідуальної свободи поведінки, відмови від авторитаризму, демократичних норм, партнерської взаємодії між викладачами й студентами (суб'єктами навчального процесу). Особистісно орієнтована освіта втілюється через діяльність, яка має не лише зовнішні атрибути, а й своїм внутрішнім змістом передбачає співпрацю, саморозвиток суб'єктів навчального процесу, виявлення їх особистісних функцій [5].

У таких умовах самостійна робота стає засобом формування самостійності особистості, вона сприяє підвищенню навчально-пізнавальної активності студентів, розвитку їх професійного мислення. Одночасно змінюється й позиція викладача. Він виступає організатором, керівником самостійної роботи студента, який, у свою чергу, стає суб'єктом здатним впливати на хід власного навчання.

Засобом реалізації особистісно орієнтованого навчання окреслюється *диференційований підхід*. Диференціація в навчальному процесі – це врахування індивідуальних особливостей учнів у тій формі, коли вони групуються за певними особливими ознаками для окремого навчання [7, с. 8]. Під *диференціацією самостійної роботи* розуміють діяльність викладача, спрямовану на організацію самостійної роботи студентів коледжів, що передбачає використання різноманітних форм самостійної роботи, її методів, прийомів, відповідно до різних індивідуально-типологічних особливостей студентів, з метою підвищення продуктивності такої роботи. Головне її завдання полягає в умінні педагога допомогти студенту знайти себе, повірити у власні сили, наблизитися до розуміння своїх можливостей і використовувати їх продуктивно, творчо.

Доцільність диференціації самостійної роботи в коледжах зумовлюють наступні чинники: володіння студентами неоднаковою мірою вміннями й навичками самостійної праці; необхідність створення сприятливих умов для виявлення й розвитку здібностей студентів – майбутніх фахівців; потреба подолання негативного ставлення частини студентів до самостійного навчання, спираючись на їх реальні навчальні

можливості, інтереси; неперервне зростання обсягу програмового матеріалу й частки в ньому самостійного опрацювання.

Диференційований підхід у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації дозволяє побачити прояв загальних закономірностей, урахувати індивідуальні психолого-педагогічні особливості окремих груп студентів, тобто дає змогу на практиці максимально індивідуалізувати самостійну роботу. Диференціація спрямована на подальший поступовий розвиток пізнавальних можливостей, опанування студентами навичок самостійної праці, що в перспективі покликано забезпечити процес самоосвіти фахівців.

Нині перспективним стає *синергетичний підхід*, який поширюється й на наукові розвідки окресленої проблеми. Провідні ідеї синергетики: для складних організованих цілісних систем, у тому числі педагогічних, характерна багатоваріантність, альтернативність шляхів розвитку, що не виключає вибору найбільш оптимального з них – це проблеми самокерованого розвитку [3, с. 48].

У світлі синергетичного підходу педагогічними системами вбачаються, по-перше, діяльність викладача коледжу в процесі організації самостійної роботи студентів, по-друге, самостійна навчальна робота студентів. У ситуації нестійкого соціального середовища дії кожної людини, а педагога особливо, можуть суттєво впливати на макросоціальні процеси і на процес взаємодії суб'єктів навчального процесу, зокрема. Враховуючи тенденції самоорганізації вказаних педагогічних систем, можна підвищувати продуктивність самостійної роботи студентів у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації.

У сучасних умовах актуальним стає *акмеологічний підхід*. З позицій акмеології – науки про розвиток людини й досягнення нею вершин у розвитку як природної істоти, особистості й суб'єкта діяльності (головним чином професійної) – можливе вивчення обставин та умов, які є типовими для даного віку й сприяють досягненню найкращих результатів на кожному віковому етапі. Акмеологічний підхід дозволяє визначати шляхи педагогічної

компенсації оптимуму розвитку, якого не досягнуто на попередньому відрізку життєвого шляху. Щодо окресленої проблеми, то мова йде про таку організацію самостійної роботи в коледжах, яка сприятиме формуванню в студентів умінь і навичок самостійної праці, що не були здобуті ними в попередній освітній період, тобто проектувати етапи професійно-особистісного зростання від однієї вершини до іншої [2, с. 38-39].

Наступний підхід – *технологічний*. Гуманізація освіти, її орієнтація на розвиток особистісного потенціалу учня, студента зумовлює перехід вищої школи на технологічний етап розвитку. Педагогічна технологія має на меті підвищення продуктивності освітнього процесу за умов:

- планування процесу навчання, програмування діяльності викладача й студентів, забезпечення максимальної організованості та, як наслідок, досягнення необхідних результатів;
- відтворення процесу навчання та його результатів на основі блокової побудови курсів навчальних дисциплін;
- перенесення акценту в навчанні з викладання на навчально-пізнавальну діяльність студента, визначення її структури та сутності;
- структурування змісту навчання, що зумовлює його гнучкість, тобто можливість оновлення відповідно до сучасного замовлення суспільства та потреб практики [6, с. 88-89].

В умовах неперервної професійної освіти технологізація навчального процесу сприятиме підвищенню якості підготовки молодших спеціалістів, більш глибокому використанню здобутків педагогічної науки й практики, широкому впровадженню інноваційних методик організації самостійної роботи, сучасних розвиваючих засобів, методів у навчальний процес коледжів. Саме педагогічна технологія дозволяє забезпечити функціональний зв'язок між усіма етапами процесу самостійного навчання, визначає вимоги до способів реалізації, норми та критерії для контролю. У світлі таких думок метою самостійної роботи стає не накопичення знань і вмінь, а постійне

збагачення досвідом творчої діяльності, що спонукає до пізнання самоорганізуючі та самореалізуючі сутнісні сили особистості студента.

Отже, педагогами нині гостро усвідомлюється важливість упорядкування самостійної роботи студентів коледжів та інших вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації. Найбільшої актуальності набуває така її організація, коли б кожен студент прагнув саморозвитку, самовдосконалення, самореалізації й працював на максимумі своїх можливостей.

Список використаних джерел

1. Ананьев Б.Г. О проблемах современного человекознания. – М.: Наука, 1997. – 380 с.
2. Воспитательная деятельность педагога: Учеб. пособие для студ. высш. уч. заведений / И.А. Колесникова, Н.М. Борытько и др. / Под общ. ред. В.А. Сластенина. – М.: Изд. центр „Академия”, 2005. – 336 с.
3. Дубасенюк О.А. Методологічні засади професійної підготовки майбутнього вчителя // Модернізація вищої освіти у контексті євроінтеграційних процесів: Зб. наук. праць учасників Всеукраїнського методологічного семінару з міжнародною участю. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – С. 44-53.
4. Концептуальні засади реформування вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації (Проект) / Затвердж. на Нараді Голів Рад Директорів вищих навчальних закладів I-II р. а. в м. Харкові. – 19 грудня 2006 р.
5. Луценко В.В. Організація самостійної роботи студентів в умовах особистісно-орієнтованого навчання: Автореф. Дис. ... канд. пед. наук / Харків. держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – Харків, 2002. – 18 с.
6. Сидорчук Н.Г. Організація самоосвітньої діяльності майбутніх учителів: теорія та технологія формування: Монографія. – Житомир: Вид-во ЖДУ, 2004. – 168 с.
7. Унт И.Э. Индивидуализация и дифференциация обучения. – М.:

Педагогика, 1990. – 192с.